Från: [redacted]
Skickat: Thu, 12 Sep 2024 13:10:46 +0100
Till: "RLK Funk Registrator" <registrator.rlk@regionstockholm.se>
Ämne: Remissyttrande RUFS2050 Dnr RS2024-0344
Bilagor: Remissyttrande_RUFS_CAMM2024.docx, Remissyttrande_RUFS_CAMM2024.pdf
Categories: Fatima

Hej

Här kommer ett remissyttrande från Centrum för arbets- och miljömedicin gällande RUFS2050. Bifogar yttrandet i Word- och PDF-format enligt önskemål.

Hälsningar

[redacted]

[redacted]

Centrum för arbets- och miljömedicin (CAMM)
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10, 113 65 Stockholm

[redacted]

www.camm.regionstockholm.se

2024-09-12

Regionledningskontoret
registrator.rlk@regionstockholm.se

Yttrande över samrådsförslag till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen från april 2024 (dnr: RS2024-0344)

Centrum för arbets- och miljömedicin (CAMM) är en FoUU-enhet i Region Stockholm som arbetar för en jämlik och förbättrad folkhälsa genom att identifiera, bedöma och förebygga hälsorisker i arbetsmiljön och omgivningsmiljön. CAMM har getts tillfälle att yttra sig om samrådsförslaget och har utifrån sina expertisområden sammanställt synpunkter enligt nedan.

Samrådsförslaget till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen är väl grundad i såväl de globala miljömålen som i nationella mål och strategier. Den har en ambitiös ansats och är tydligt visionär där många av de frågeställningar som ligger inom ramen för Centrum för arbets- och miljömedicins (CAMM) expertområden tagits tillvara. Genom sin struktur där visioner, mål och prioriteringar verkar tillsammans för att styra aktiviteter och insatser skapas en god grund för verkställande. Steget från vision till verklighet är dock långt och det vore önskvärt med mer konkreta exempel på insatser och åtgärder som behövs för att uppnå såväl miljömålen som de folkhälsopolitiska målen, samt en beskrivning av vilka aktörer som har ansvar för arbetet.

Stockholmsregionens förutsättningar och styrkor liksom utmaningar beskrivs på ett konkret men ibland något kortfattat sätt. Det vore önskvärt om de målkonflikter som nu kortfattat berörs i bl.a. Kapitel 7 tydliggörs redan under ”Fem utmaningar att möta”. En knäckfråga för regionen är hur man ska möjliggöra befolkningstillväxt, bostadsbyggande och utveckling av infrastruktur och samtidigt förbättra närmiljön och invånarnas hälsa samt minska klimatpåverkan. Att på ett tidigt stadium lyfta hälsa som drivkraft för regionens utveckling skulle på ett tydligare sätt peka ut riktningen i utvecklingsplanen. Utveckling av centrala miljörelaterade hälsoindikatorer som följs över tid kan bidra till förbättrad uppföljning och riktning i arbetet.

CAMM ser positivt på ansatsen till en gemensam kraftsamling för Stockholmsregionens utveckling och instämmer i synen att ett delat ledarskap via samsyn, samverkan och samarbete är av avgörande betydelse

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm

Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se

www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

för att utvecklingsplanen ska få genomslag. CAMM deltar gärna i en fördjupad samverkan med andra intressenter via kontinuerlig dialog över året, årliga konferenser, rådslag eller andra aktiviteter. Vi vill här understryka CAMMs roll som FoUU-enhet och nära kontakter med akademin via Institutet för Miljömedicin (IMM), Karolinska Institutet. CAMMs roll som regionalt miljömedicinskt samhällsstöd och vårt evidensbaserade arbetssätt torde vara av stor vikt i dialogen. Bland annat har CAMM lång erfarenhet av och kan bidra med stöd till utveckling av indikatorer för uppföljning av miljörelaterade besvär, såväl i den yttre miljön som inomhus. Vidare har CAMM och IMM gemensamt mångårig expertis inom forskning och hälsoriskbedömning vad gäller flera för regionen centrala miljöfaktorer, däribland luftföroreningar, trafikbuller, grönstruktur, förorenad mark, klimatpåverkan, miljörelaterad allergi och överkänslighet med mera.

CAMMs nära samarbete med såväl nationella myndigheter och Länsstyrelsen som länets kommuner skapar goda vägar för kunskapsspridning och implementering. Inom ramen för CAMMs och IMMs forskningssatsning God och jämlik miljöhälsa i en hållbar stad – Stockholms Miljöhälsoprogram läggs grunden för att kartlägga invånarnas exponering för olika faktorer i omgivningsmiljön och deras inverkan på hälsan. Ett nytt digitalt GIS-baserat verktyg, Miljöhälsa på Karta, som ska kunna användas i planeringen är under uppbyggnad.

Regionens vision

Regionens vision är att vara Europas mest attraktiva och hållbara storstadsregion att bo, leva och verka i. Denna vision lägger tonvikten på konkurrens med andra regioner lokalt och internationellt. Samtidigt står stockholmsregionen inför utmaningar där samverkan och samarbete torde vara ledord.

Ett område där behovet av samverkan är påtaglig är den omfattande pendlingen från och till andra län i främst Mälardalsregionen men även övriga landet. Denna pendling har dessutom ökat kraftigt de senaste åren. Redan nu finns stora svårigheter kring denna pendling med t.ex. köer, förseningar i tåg, och dåligt utbyggt spårtrafik. Samverkan kring pendling finns redan mellan mälardalsregionerna vilket borde lyftas i den regionala planen.

Kriminalitet är ytterligare ett område där nationell och internationell samverkan är nödvändig. En attraktiv region kommer även attrahera kriminella verksamheter., tex genom att den genomsyrar arbetsmarknaden på olika sätt och både utnyttjar människors arbetskraft och välfärdssystem

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

vilket skapar ohälsa och otrygghet. Arbetslivskriminaliteten är redan ett stort etablerat faktum och även här pågår samarbete nationellt.

Vidare skulle planen vinna på en diskussion kring vad som avses med attraktivitet och hållbarhet. Stockholmsregionen är redan nu en attraktiv region som många väljer att flytta eller pendla till. Bostadsbristen är dock hög, vilket framförallt drabbar unga och eller de med låg socioekonomisk tillhörighet. Då vi vet att befolkning 80+ kraftigt kommer öka de närmaste decennierna i regionen så kommer detta ytterligare bidra till bostadsbrist och ökad belastning på hälso- och sjukvård. Det har rapporterats om att unga väljer bort barn p.g.a. bostadsbrist, vilket kan snedvrida den demografiska åldersfördelningen ytterligare.

Lantbruk och biologisk mångfald
Modernt lant- och skogsbruk är en av de starkaste drivkrafterna bakom utarmning av den biologisk mångfalden genom att främja monokultur och fragmentering av biotopen. Vad gör regionen för att motverka detta? Det är viktigt att förstå att de som lever i städer är helt beroende av ett effektivt jord- och skogsbruk. Utan genomtänkt skogsbruk, minskar antalet fåglar och pollinatörer, vilket får stora konsekvenser för jordbruket och därmed livsvillkoren i städerna. Om ekosystemen kollapsar, så riskerar jordbruket att kollapsa och därmed förutsättningarna för urbant liv.

Samrådsförslaget behandlar lantbruk och biologisk mångfald som två separata frågor. På sidan 26 nämns att regionen vill säkerställa hållbart lantbruk, skogsbruk och fiske, samt ett hållbart nyttjande av naturresurser. På sidan 35 nämns vidare att naturresurserna ska brukas på ett ansvarsfullt sätt och bidrar till bland annat näringsrik mat, upptag av kol och vacker natur med rik biologisk mångfald. Sambandet mellan lantbruk och biologisk mångfald är dock svagt i samrådsförslaget och bör uttalas mer tydligt.

I samband med regionens grönstruktur (sidorna 56–58) nämns att jordbruks- och skogsmark är viktiga delar av dessa. Vidare nämns att grönstrukturen är viktig för den biologiska mångfalden i regionen. På sidan 58 nämns specifikt att skogsbruk inom de gröna kilarna bör vara diversifierat och skonsamt mot ekologiska värden. Någon motsvarande formulering för lantbruk finns inte.

Kommunerna är stora ägare av både skog och jordbruksmark. I många fall arrenderar de ut denna mark. Man bör ställa krav på att kommunerna, i egenskap av markägare och arrendatorer, tar ansvar för en hållbar utveckling som främjar den biologiska mångfalden.

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

Förslag:
Stockholmsregionens aktörer ska främja lantbruk som bidrar till rik biologisk mångfald och motverkar monokultur. Detta ansvar tillkommer inte minst kommunerna i egenskap av markägare och arrendatorer.

Litteratur

Díaz, S., Settele, J., Brondízio, E. S., Ngo, H. T., Agard, J., Arneth, A., Balvanera, P., Brauman, K. A., Butchart, S. H. M., Chan, K. M. A., Garibaldi, L. A., Ichii, K., Liu, J., Subramanian, S. M., Midgley, G. F., Miloslavich, P., Molnár, Z., Obura, D., Pfaff, A., … Zayas, C. N. (2019). Pervasive human-driven decline of life on Earth points to the need for transformative change. Science, 366(6471), eaax3100. https://doi.org/10.1126/science.aax3100
Inger, R., Gregory, R., Duffy, J. P., Stott, I., Voříšek, P., & Gaston, K. J. (2015). Common European birds are declining rapidly while less abundant species' numbers are rising. Ecology Letters, 18(1), 28–36. https://doi.org/10.1111/ele.12387
IPBES. (2019). Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (Version 1). Zenodo. https://doi.org/10.5281/ZENODO.3831673
Reif, J., & Vermouzek, Z. (2019). Collapse of farmland bird populations in an Eastern European country following its EU accession. Conservation Letters, 12(1), e12585. https://doi.org/10.1111/conl.12585
Rigal, S., Dakos, V., Alonso, H., Auniņš, A., Benkő, Z., Brotons, L., Chodkiewicz, T., Chylarecki, P., de Carli, E., del Moral, J. C., Domşa, C., Escandell, V., Fontaine, B., Foppen, R., Gregory, R., Harris, S., Herrando, S., Husby, M., Ieronymidou, C., … Devictor, V. (2023). Farmland practices are driving bird population decline across Europe. Proceedings of the National Academy of Sciences, 120(21), e2216573120. https://doi.org/10.1073/pnas.2216573120

Stadsodling

Med tanke på hur centralt lantbruken är för resiliens, robusthet och civil beredskap, så är det förvånande att samrådsförslaget inte nämner vare sig stadsodling eller vertikal odling. Utred hur regionen kan främja stadsodling, inklusive vertikal odling.

Grönstrukturen

De gröna kilarna är inte de enda skogsområdena i Stockholmsregionen som behöver skydd utan hela regionens skogsmassa påverkar klimatet, lantbruket och människors hälsa. Efter utsläppet av växthusgaser är avskogningen det största bidraget till klimatförändringarna. Minskningen av skogsmassa gör att den andelen solstrålning som annars skulle ha blivit absorberad av träden, i stället reflekteras och bidrar till att värma upp

atmosfären. Dessutom tar träd upp och lagrar stora mänger koldioxid. Äldre, artrika skogar lagrar mer kol än unga nyplaneringar som främjar monokultur.

Samrådsförslaget innehåller ytterst lite om kopplingen mellan tillgången till vegetation (särskilt träd) och att den både minskar klimatförändringar och skyddar mot konsekvenser av klimatförändringarna. ’Naturbaserade lösningar’ nämns i flera avsnitt, men enbart som ett abstrakt begrepp utan några konkreta exempel eller planer.

Utvecklingsplanen skulle även på ett tydligare sätt kunna betona vikten av de synergier som finns mellan att främja stadsnära grönstruktur och dess många nyttor; biologisk mångfald, ekosystemtjänster (temperatursänkning, avrinning, koldioxidlagring osv), förbättrad ljudmiljö och luftkvalitet, rekreation/fysisk aktivitet och i förlängningen folkhälsa.

Litteratur

Bastin, J-F., Finegold, Y., Garcia, C., Mollicone, D., Rezende, M., Routh, D,. Zohner, C.M., & Crowther, T.W. (2019). The global tree restoration potential. Science, 365(6448), pp. 76-79. doi: 10.1126/science.aax0848

Wang, F,. Harindintwali, J.D., Wei, K., Shan, Y., Mi, Z., Costello, M.J., et al. (2023). Climate change: Strategies for mitigation and adaptation. The Innovation Geoscience.1(1):100015. doi: 10.59717/j.xinn-geo.2023.100015

Vision och mål

Upprepningen av vision och mål i Kapitel 1 och 3 bör undvikas i den slutgiltiga versionen av planen. Det räcker om dessa nämns en gång.

God livsmiljö

Begreppet god livsmiljö nämns upprepade gånger inledningsvis i samrådsförslaget samt i målen. Därefter övergår formuleringen till attraktiv livsmiljö, hälsosam livsmiljö eller hållbar livsmiljö när begreppet konkretiseras i texten.

På sidan 85 i ordlistan under rubriken ”Ord och begrepp” definieras begreppet gestaltad livsmiljö. Detta begrepp används endast en gång i samrådsförslaget och definitionen är därmed överflödig.

Vi föreslår att man byter ut begreppet ’gestaltad livsmiljö’ i ordlistan mot ’god livsmiljö’. Ersätt sedan ’attraktiv livsmiljö’, ’hälsosam livsmiljö’ och ’hållbar livsmiljö’ med ’god livsmiljö’, genomgående i texten.

Begreppet god miljö etablerades i Sverige under 1990-talet. Det letade sig därefter in i 1 kap. §2 i Regeringsformen (1974:152). Frågan om god miljö

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm

Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se

www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

har även lyfts internationellt. I juli 2022 slog FN:s generalförsamling fast att en ren, hälsosam och hållbar miljö är en universell mänsklig rättighet (Resolution 76/300). FN:s resolution förtydligar innebörden av begreppet god miljö.

Förslag till definition:

God livsmiljö
Med livsmiljö avses den fysiska miljö där människor bor, arbetar och rör sig. För att betraktas som god ska livsmiljön vara trygg, attraktiv, ren, hälsosam och hållbar.

Indikatorer
På sidan 8 under rubriken Mål anges att målen ska följa upp med hjälp av ett antal indikatorer som sätts utanför utvecklingsplanen. Motsvarande text upprepas på sidan 18. Här är det önskvärt med en hänvisning till Kapitel 6 i samrådsförslaget där frågan om indikatorer vidareutvecklas.

Av Kapitel 6 framgår att det ännu inte finns något system för vem som ska fatta beslut om indikatorer utanför utvecklingsplanen och hur beslut ska gå till. Centrum för arbets- och miljömedicin är mycket angelägen om att delta i arbete med att ta fram indikatorer inom områdena arbete, miljö och hälsa och ser fram emot en inbjudan till dialog.

Uppföljning av mål
Beträffande uppföljning av sina mål måste regionen säkra finansiering samt tillgången till data. Det krävs även en gemensam digital infrastruktur så att förvaltningar inom Region Stockholm kan dela data med varandra samt för analys av dessa. Idag går utvecklingen mot att hantera stora datamängder och att använda maskininlärning. För detta krävs digitala system med hög kapacitet för både lagring och analys då dessa uppgifter är mycket beräkningsintensiva. Detta är en utmaning i en organisation som främst har utformats för förvaltning och administration.

Hållbar utveckling
Den regionala utvecklingsplanen har som mål att bidra till en hållbar regional utveckling i Stockholms län. Detta omfattar de tre numera etablerade områdena ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Det är oklart vad regionen menar med dessa centrala begrepp? Definiera vart och ett av dem, samt analysera vilka konsekvenser som dessa definitioner har för det regionala utvecklingsarbetet.

I propositionen 2017/18:249 beskrivs att hållbarhet gäller tre olika dimensioner:

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

- Social hållbarhet, som handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls.
- Miljömässig hållbarhet, som handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt.
- Ekonomisk hållbarhet, som handlar om att motverka fattigdom, och om att alla ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov i relation till jordklotets ändliga resurser dvs. en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten.

Enligt Folkhälsomyndigheten är ett socialt hållbart samhälle ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Vidare anser Folkhälsomyndigheten att en förutsättning för social hållbarhet är att det råder en samsyn kring vad ett välfärdssamhälle ska erbjuda och att det som erbjuds:

- tillgodoser alla människors grundläggande behov och att de mänskliga rättigheterna säkerställs,
- bidrar till att alla människor är inkluderade,
- anpassas och utformas utifrån de grupper som har störst behov.

Hämta gärna även inspiration från den tårtmodell över målen i Agenda 2030 som Stockholm Resilience Center har utvecklat.

https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2017-02-28-contributions-to-agenda-2030.html

2024-09-12

Planprocessen
På sidan 21 under rubriken ”En fungerande bostadsförsörjning” framgår att Stockholmsregionens aktörer ska verka för effektiva och förutsägbara planprocesser, däribland regelverk och handläggningstider. Sedan 2016 har Lantmäteriet i uppdrag från Regeringen att utveckla förutsättningar för smartare samhällsbyggnadsprocesser. Genom digitalisering vill man skapa enklare, öppnare och mer effektiva planerings- och byggprocesser. Uppdraget inbegriper bland annat att etablera en nationell digital infrastruktur för tillgängliggörande av standardiserade datamängder – den Nationella geodataplattformen (NGP).

I NGP kan producenter (som kommuner) tillgängliggöra datamängder, exempelvis översiktsplaner, detaljplaner, byggnader och kulturhistoriska lämningar som kan konsumeras via API:er och maskin-maskin-gränssnitt. Målet är att NGP ska vara navet för standardisering och delning av nationella mängder av grunddata mellan aktörer i samhällsbyggnadsprocessen, men även i andra samhällsutmaningar.

Lantmäteriet har kommit en liten bit på vägen med att standardisera information som ska tillgängliggöras i NGP men det löser inte kommunernas utmaningar med att skapa obrutna informationsflöden. Ett angreppssätt skulle kunna vara att kommunerna gemensamt beslutar om användning av samma standarder eller gemensamt arbetar fram standarder och gemensamma processer.

Flera av kommunerna i Stockholms län medverkar aktivt i Lantmäteriets arbete, som välkomnar att regionen tar ledningen för att samordna länets kommuner i denna process. Den regionala utvecklingsplanen bör ange grundläggande principer för hur regionen ska medverka i och samordna arbetet regionalt och hur kommunerna bör agera. Inte minst behövs gemensamma arbetsmetoder och tillvägagångssätt.

Nationella geodataplattformen: https://www.lantmateriet.se/ngp

Sveriges Kommuner och Regioner har tagit fram en skrift om smartare samhällsbyggnad:
https://skr.se/download/18.4e71d5c918c33b7f715384/1701861320961/Smartare-samhallsbyggnad.pdf

Mer information finns på Lantmäteriets hemsida:
https://www.lantmateriet.se/sv/smartare-samhallsbyggnadsprocess/

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

2024-09-12

Forskning
Stockholmsregionen ska vara världsledande inom forskning och innovation. Här har Region Stockholm en hel del att bidra med internt. De som arbetar med forsknings- och utvecklingsfrågor inom regionen behöver god tillgång till data samt en infrastruktur för avancerade analyser av stora datamängder. Regionen behöver se över finansieringen av inköp av data från, till exempel, SCB och Lantmäteriet och hur data kan delas mellan förvaltningar. Detta är även väsentligt för uppföljning av mål i den regionala utvecklingsplanen.

Aktiv mobilitet
Betona tydligare vikten av ett aktivt resande genom att prioritera insatser som främjar möjligheter att gå och cykla, fler infartsparkeringar etc; något som kan minska miljöföroreningarna i centrala lägen liksom att främja folkhälsan.

På sidan 53 nämns att vid utformning av regionala stadskärnor ska kommunerna planera för en sammanhängande stadsväv med ett finmaskigt gatunät som länkar samman stadskärnans olika målpunkter och underlättar för människor att gå och cykla. För att öka andelen gång och cykel bör kommunerna ta hänsyn till samtliga färdvägsmiljöer. Inte bara i centrala lägen, utan generellt. Flera studier från Gymnastik- och idrottshögskolan har visat hur färdvägsmiljöer bör utformas för att öka aktiv mobilitet. Regionen bör verka för att implementera dessa resultat.

- Gång- och cykeltrafik ska separeras från vägtrafik.
- Gång- och cykelbanor ska förläggas utmed gröna stråk med god ljudmiljö.
- Cykelvägar ska vara kontinuerliga med få avbrott, som trafikljus eller byte av färdriktning.
- Större, högt belastade cykelvägar bör ha flera filer för olika hastighet.

Litteratur
Peter Schantz. (2019). De upplevda landskapen för cykling. Påverkan på hälsan. Rapport 2018:206. Borlänge: Trafikverket. http://gih.diva-portal.org/smash/get/diva2:1259781/FULLTEXT01.pdf
Peter Schantz. (2016). Om gång och cykling, hälsa och en hållbar utveckling. Rapport 2015:153. Borlänge: Trafikverket. http://gih.diva-portal.org/smash/get/diva2:849879/FULLTEXT03.pdf

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

2024-09-12

Mellankommunala frågor
Beträffande mellankommunala frågor av regional betydelse listar samrådsförslaget 10 punkter (sidan 46) som har betydelse för användningen av mark- och vattenområden i regionen. I efterföljande text anges att dessa punkter har betydelse för bland annat folkhälsan.

I enlighet med Folkhälsomyndighetens initiativ om hälsa som drivkraft i miljömålen och för hållbar utveckling kan man argumentera för att folkhälsa är en mellankommunal fråga av regional betydelse i sig och att denna fråga är överordnad de 10 punkter som listas i samrådsförslaget. Detta resonemang följer den nationella folkhälsopolitiken (propositionen 2017/18:249) och FN:s resolution 76/300 som slår fast att en ren, hälsosam och hållbar miljö är en universell mänsklig rättighet, och en förutsättning för folkhälsa. Hur den fysiska miljön utformas bör därför vara underordnad målet om god och jämlik hälsa i befolkningen, inte tvärtom. Det finns annars en risk att de tio mellankommunala frågorna genomförs utan att ha folkhälsa och social hållbarhet i åtanke.

God ljudmiljö
Vårt tidigare negativa förhållningssätt till luft och vatten där vi fokuserat på föroreningar som en miljöfara har vänts till frisk luft och rent vatten som en god miljökvalitet. Samtidigt har vi ett fortfarande kvar ett föråldrat synsätt på vår ljudmiljö där fokus fortsatt är på föroreningen – buller. Det vore välkommet att Region Stockholm tar ledning i denna fråga och istället uppmärksammar vårt behov av en god ljudmiljö. Vidare bör regionen uppmuntra kommunerna i länet att uppmärksamma behovet av en god ljudmiljö i sina översiktsplaner, där man hittills oftast har talat om ljudmiljön i termer av ”bullerproblemet”. Vi ska gemensamt sträva efter att skapa något bra i stället för att endast motverka något dåligt.

En god ljudmiljö handlar om rätt ljud till rätt nivå på rätt plats vid rätt tidpunkt. En god ljudmiljö är fri från höga och störande ljud och främjar de ljud som är lämpliga för platsen givet hur den är tänkt att användas.

Den fjärde punkten under ”Hälsosamma livsmiljöer” (sidan 51) kan formuleras om till:

Planera för goda livsmiljöer avseende omgivningsljud, luftkvalitet, ren mark och tillgång till parker och grönområden.

Första meningen i den andra punkten under ”Övergripande förhållningssätt för att upprätthålla och stärka den regionala grönstrukturens funktioner och värden” kan formuleras om till:

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

Uppmärksamma särskilda kvaliteter inom grönstrukturen, som stränder, områden med god ljudmiljö och stråk med grönstruktur, …

Nya bostäder i centrala/bullerutsatta lägen
Inom målområdet ”En tillgänglig region med god livsmiljö” har den gällande regionala utvecklingsplanen för stockholmsregionen från 2019 som delmål att andelen av länets invånare som upplever besvär av trafikbuller och dålig luftkvalitet inte ska öka. Samtidigt har EU:s handlingsplan COM(2021) 400 om en nollvision för föroreningar till målsättning att minska andelen människor som är kroniskt störda av trafikbuller med 30 % fram till 2030. Det innebär att vi i stockholmsregionen bör ha en samsyn på hur vi ska hantera nybyggnation i centrala/bullerutsatta lägen.

Ett oreflekterat byggande i bullerutsatta lägen, där man ensidigt eftersträvar att uppnå de riktvärden som anges i Förordning (SFS 2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader, riskerar att öka andelen av befolkningen som besväras av omgivningsbuller. Man bör därför påminna sig om att målsättningen med den europeiska bullerlagstiftnigen – Direktiv (2002/49/EG) om bedömning och hantering av omgivningsbuller som implementerats genom Förordning (2004:675) om omgivningsbuller – inte är att uppnå enskilda riktvärden utan att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa.

Ska intentionen med EU:s miljöpolitik infrias måste vi ta hänsyn till invånarnas livsmiljö som helhet och eftersträva den bästa möjliga. Vi ska inte bara klara kraven för en acceptabel inomhusmiljö, utan det ska även vara möjligt för oss att vistas utomhus i vårt bostadsområde. En dålig utomhusmiljö kan leda till att människor isolerar sig i sina bostäder och blir stillasittande. Detta är dåligt för folkhälsan och den sociala sammanhållningen i ett bostadsområde.

Belys särskilt målkonflikten mellan att nyttja kollektivtrafiknära/centrala lägen för bostadsbyggande och befolkningens utsatthet för buller och luftföroreningar. Den nuvarande lagstiftningen vad gäller skydd mot buller vid nybyggnation av bostäder säkerställer inte en god ljudmiljö. Våra svenska riktvärden för trafikbuller – 60 respektive 65 dBA $L_{eq,24h}$ (SFS 2015:216) – ligger betydligt högre än Världshälsoorganisationens rekommendationer om riktvärden – 53 respektive 54 dB L_{den} för väg- respektive spårtrafik (WHO Environmental Noise Guidelines 2018).

Lyft även behovet att prioritera insatser som minskar buller vid källan, exempelvis minskad biltrafik, aktivt resande, hastighetssänkningar, lågbullrande däck, tyst asfalt osv. Genom att bygga bostäder nära trafiken

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

ökar även risken för att fler kommer att utsättas för inte bara buller utan även höga nivåer av luftföroreningar såsom partiklar och kvävedioxider som har dokumenterade negativa hälsoeffekter, inte minst på barns hälsa. Centrum för arbets- och miljömedicin ser fram emot en fortsatt dialog med regionledningskontoret i dessa frågor.

Luftvårdsarbete
Avseende luftvårdsarbete har utvecklingsplanen ett större fokus på ekonomiska styrmedel och åtgärder för att minska transportutsläpp. Man bör också lyfta fram informativa samt juridiska styrmedel. Samlade åtgärder behövs.

Riskhänsyn och beredskap
I utvecklingsplanen bör resonemang utvecklas om behovet av att möta konsekvenser av klimatförändringarna vad gäller brandrisk och smittspridning (TBE, badsårsfeber, mm).

Beträffande skyfall är det viktigt att vi försäkrar oss om att blåljuspersonal kan komma fram även vid översvämningar. Det är viktigt att arbeta aktivt med skyfallshantering som skyfallsmagasin, ’regnparker’ eller ’vattentorg’ samt ’blågrön’ planering för att leda bort, fördröja och infiltrera skyfallsvatten, och att det finns alternativa vägar. Vidare måste vi förebygga att spillvatten översvämmar och inte når vårt dricksvatten. Till exempel bör vi eftersträva att ha separata system för hantering av dag- och spillvatten, så att dessa typer av vatten hålls åtskilda.

Det regionala transportsystemet
Varför betraktas inte gångbanor som en del av det regionala transportsystemet? Se första stycket under rubriken ”Det regionala transportsystemet” (sidan 62).

Trafikvolym
Bristen på en tillförlitlig och länsgemensam modell för skattning av trafikvolym påverkar möjligheterna att utvärdera transportsystemets konsekvenser på folkhälsan. Denna brist kan även ha en negativ inverkan på det regionala trafikstrategiska arbetet. En utmaning med att följa upp utvecklingen inom transportsystemet är hur man skattar trafikvolym på våra vägar. Idag mäts trafikvolymen främst på Trafikverkets vägar och på vissa större kommunala vägar. Därutöver görs oprecisa schablonskattningar för trafikvolym på de mindre vägarna. Dessutom genomför kommunerna sina trafikanalyser vid olika tidpunkter och med olika metoder, vilket kan få som konsekvens att en och samma väg, som passerar en kommungräns, kan ha olika skattningar av trafikvolym på respektive sida av kommungränsen. Regionen bör verka för att ta fram en

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

noggrann och länsövergripande modell för skattning av trafikvolym på samtliga vägar inom Stockholms län. Denna fråga hänger ihop med indikatorer och uppföljning av mål.

Skyddsavstånd
Samrådsförslaget föreslår att man vid hamnar ska beakta behovet av skyddsavstånd med hänsyn till buller och andra risker vid planering av ny bebyggelse. Detta borde gälla samtliga transporterminaler, inklusive flygplatser, godsterminaler och kollektivtrafikens depåer.

Ord och begrepp
Principen för en ordlista bör vara att man endast tar med definitioner av ord och begrepp som är centrala för och som faktiskt används i ett dokument. Mot denna bakgrund bör definitioner av ’Allmänt intresse’ och ’Framskrivningar’ tas bort. Begreppet ’Förnybar energiproduktion’ bör ersättas med ’Förnybar energi’ och ’Gestaltad livsmiljö’ bör ersättas med ’God livsmiljö’. ’SME eller SMF företag’ bör ersättas med ’SMF’.

Krav på kommunala översiktsplaner
Det är anmärkningsvärt att den enda fråga som samrådsförslaget uppger ska redovisas i kommunala översiktsplaner är de gröna kilarna och de svaga gröna sambanden tillsammans med riktlinjer kring bevarande och utveckling av grönstruktur. I en regional utvecklingsplan är det rimligt att kräva att kommunernas översiktsplaner redovisar samtliga mellankommunala frågor av regional betydelse. Hur ska den regionala utvecklingsplanen annars bli verklighet? Tydligt specificerade krav på de kommunala översiktsplanerna gör det även lättare att sedan granska hur dessa planer överensstämmer med den regionala. Denna fråga förtjänar ett eget kapitel.

Utsatta och känsliga grupper
Det finns ett behov av att på ett tydligare sätt lyfta särskilt utsatta och känsliga grupper i befolkningen och hur deras intressen och behov ska tas tillvara. Barn och ungdomar är en prioriterad grupp som i det nuvarande samrådsförslaget får litet utrymme (ordet ’barn’ återfinns på endast fyra ställen). Barns- och ungas uppväxtvillkor är av yttersta vikt för ett fungerande, starkt och resilient samhälle och bör vara högsta prioritet. Mycket av de samhällsproblem vi ser idag kan härröras till otillräckliga förhållanden i barns och ungas uppväxtvillkor där ojämlikhet och utanförskap är nyckelfaktorer. Ett ytterligare exempel är äldre och kroniskt sjuka som också är en särskilt utsatt grupp, inte minst när det kommer till klimatpåverkan såsom värmerelaterad dödlighet. Socioekonomiskt svaga och utsatta grupper behöver prioriteras.

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm
Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se
www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016

2024-09-12

Ytterligare detaljerade kommentarer

1. Sidan 13: *Motor i den gröna omställningen* – I avsnittet nämns enbart urbana exempel. Ingår inte landsbygden i den gröna omställningen?
2. Sidan 20: *En jämlik, trygg och inkluderande region med god livsmiljö* – Är detta avsnitt en framtidsvision? Om detta är en vision, borde språket ändras så att det framgår (mer som i avsnittet ”En fungerande bostadsförsörjning”).
3. Sidan 26: ”*Stärk regionens vatten- och grönområden*” – förutom att aktörerna ska ”lyfta fram grön- och blåstrukturen som en viktig resurs, och trygga tätortsnära ekosystemtjänster i utvecklingen av vår region”, ska de även lyfta fram grön- och blåstrukturens väsentliga roll i att både motverka klimatförändringen och att skydda mot effekterna av klimatförändringen. Dessutom måste grön- och blåstrukturens hälsofrämjande effekter för en god folkhälsa belysas.
4. Sidan 32: ”*fortsätta utveckla och satsa på Uppsala- och Stockholmsregionen som internationellt kluster inom life science*” – Om detta ska fungera måste även fysiska kommunikationsvägar och möjligheten att röra sig smidigt mellan dessa båda städer förbättras. Kommunikationen måste bli mindre tidskrävande och robustare.
5. Sidan 35: ”En tillgänglig och robust region utan klimatpåverkande utsläpp” – om detta stycke är en vision, så bör språket ändras så att det framgår.
6. Sidan 36: ”*Gör det lätt att leva och verka klimatsmart”*, samt ”*Vidareutveckla cirkulär och fossilfri resursanvändning*” – målet ska inte enbart vara att utveckla och använda fossilfria bränslen och teknologier. Fossilfritt ska även vara miljö- och hälsovänliga på andra sätt och inte bidra till andra typer av farliga utsläpp. Dessa frågor tas delvis upp längre ner i dokumentet, men knyts inte samman på ett uppenbart sätt.

I arbetet med remissyttrandet har [redacted] samt [redacted].

Med vänlig hälsning

[redacted]
[redacted]miljömedicinska enheten, [redacted]
[redacted]
[redacted]

Centrum för arbets- och miljömedicin
Region Stockholm
Solnavägen 4, plan 10
113 65 Stockholm

Telefon (växel): 08-123 400 00
Fax: 08-34 44 45
camm.slso@regionstockholm.se

www.camm.regionstockholm.se
Org.nr: 232100-0016